

De versuffing bij de PvdA

door Aafke Steenhuis

Wat wil de Partij van de Arbeid?

Het lijkt erop dat men het niet weet. Ja, voortbestaan. Maar waarom? En voor wie? De sociaal-democratie heeft haar ontstaansgrond in de periode na de eerste industriële revolutie in de negentiende eeuw. Die industriële revolutie was gebaseerd op de uitvinding van de stoommachine en betekende een ingrijpende verandering van de maatschappij, doordat een groot deel van de plattelandsbevolking naar de steden trok en daar in fabrieken uitgebuit en onderbetaald werd. De arbeiders, die dagelijks in grote, afgebakende fabrieksruimtes met elkaar optrokken, gingen zich, geïnspireerd door moedige leiders, organiseren. De vakbonden en de linkse politieke partijen die zo ontstonden, kwamen op voor een beter en rechtvaardiger bestaan, en hebben uiteindelijk in de twintigste eeuw de verzorgingsstaat tot stand gebracht. Dat was een indrukwekkende prestatie. Het was een proces van langdurige inspanning om van het meedogenloze negentiende-eeuwse kapitalisme zodanige concessies gedaan te krijgen, dat er in de loop van de twintigste eeuw in West-Europa humane, op gelijkheid, bestaansveiligheid en solidariteit gerichte samenlevingen konden ontstaan – waar de rest van de wereld ons om benijdde.

We zijn nu een halve eeuw verder. Intussen komt er sinds eind vorige eeuw een ingrijpende tweede industriële revolutie over ons heen. Deze technologische revolutie – gebaseerd op de uitvinding van de computer – gaat gepaard met een globalisering en versterking van het neo-liberale kapitalisme, dat sinds de val van het communisme in 1989 ongeremd zijn gang kon gaan. De veranderingen gaan zo snel, dat het moeilijk is om te begrijpen wat er precies aan de hand is. Een verschil met de eerste industriële revolutie is dat de aard van de op internet gebaseerde arbeid ongrijpbaarder en internationaler is. Iedereen voelt dat zijn leven sluipend verandert: krachten als werkdruk, concurrentie en ongelijkheid nemen toe, ten koste van waarden als solidariteit, zinvolheid, gelijkheid. De vakbonden en linkse partijen zijn vrijwel weerloos tegenover het eenentwintigste-eeuwse kapitalisme, ze hebben zich er zelfs aan overgegeven. Ook de PvdA was voorstander van de privatisering van overheidsbedrijven en diensten, die vervolgens als concurrerende, ondoorzichtige en onbereikbare ondernemingen de markt op gingen. Minister van Onderwijs Ronald Plasterk wil nu dat, in het voetspoor van het bedrijfsleven, ook de wetenschap in concurrentie met elkaar gaat.

Is dat hele begrip concurrentie eigenlijk niet achterhaald, vraag ik me af. De wereld is nu in een stadium dat energie en water schaars worden, en dat daar oorlogen om worden gevoerd. De klimaatverandering vergt enorme ingrepen. Is het in het licht van een naderende catastrofe niet verstandiger om bedrijven en wetenschap tot onderlinge en serieuze samenwerking te bewegen dan ze in vijandige concurrentie te houden?

Wat wil de PvdA? Hoe analyseert zij de wereld waarin wij leven? Wat voor visie heeft zij daarop? Wat doet zij met die visie?

Het jaar 1989 was een ingrijpend moment in de geschiedenis. Het communisme viel, er kwam een einde aan het bipolaire systeem van een kapitalistische tegenover een communistische ideologie. Door de opdracht van Michail Gorbatsjov: 'Niet schieten', verliep het einde van het communisme

zonder bloedvergieten. Ik denk dat de sociaal-democratische partijen op dat moment goed hadden moeten bedenken wat voortaan hun rol zou zijn, nu het communisme was weggevallen. Hoe moesten zij opereren, in het krachtenveld van staat en kapitaal? Maar in plaats van dat de sociaal-democratie vasthield aan de publieke zaak en tegenwicht bood aan het triomfantelijke en oprukkende neoliberale kapitalisme, ontdeed ze zich van haar socialistische ideologie en werden de leiders pragmatische managers die de economie vrijelijk aan het bedrijfsleven en de banken overliet. De PvdA werd rechtser en kwam in vreemd vaarwater terecht.

Toen de Nederlandse regering werd gevraagd, een paar jaar geleden, om Nederlandse militairen naar Afghanistan te sturen om de Amerikanen in de oorlog daar bij te staan, waren veel PvdA-parlementsleden tegen. Maar onder druk van het CDA en de Verenigde Staten gingen ze om, onder het mom dat de soldaten daar opbouwwerk zouden doen. Het enige PvdA-parlementslid dat tegen stemde, Godelieve van Heteren, werd bij de volgende parlementsverkiezingen afgevoerd van de lijst. Opbouwwerk in Afghanistan? Nee, oorlog voeren. Doden en gedood worden. En waarvoor? Voor olie?

De Nederlandse regering ging in op het Amerikaanse verzoek om aan de oorlog in Irak mee te doen – in strijd met het internationale recht, en op grond van leugens. De PvdA wilde een onderzoek naar de gang van zaken. Waar heeft Nederland zich voor geleend? De PvdA zag van het onderzoek af om aan de huidige regering te kunnen deelnemen. Het doden wordt verdonkeremaand. Waarvoor? Terwille van de olie?

Nederland stemde twee jaar geleden tegen de Europese grondwet. Zowel linkse als rechtse Nederlanders waren tegen, om uiteenlopende redenen. Ik heb tegen gestemd. Ik voel me Europeaan, ben voor een sterke Europese samenwerking, maar ik wilde geen grondwet die gestoeld was op een liberaal kapitalisme dat een meer socialistisch beleid in de toekomst onmogelijk zou maken. Nu is die tekst verbeterd en herschreven, zegt de regering. De PvdA wilde er een referendum over. Maar onder druk van het CDA ging de PvdA in het parlement om. Maar hoe is de grondwetstekst veranderd? Waarom legt de PvdA de mensen niet uit wat die nieuwe grondwetstekst inhoudt en hoe die het Nederlandse beleid in de toekomst zal beïnvloeden? Nu al ben ik geregeld geschokt door de sluipende Europese mededingings-regelgeving, die niet alleen op economisch gebied geldt, maar steeds meer ook op sociaal en cultureel gebied. Opeens blijkt bijvoorbeeld dat subsidies aan filmfestivals en onderzoeksorganisaties, en contracten tussen uitgevers en schrijvers heel moeilijk zijn geworden vanwege de nieuwe Europese concurrentieregels. Ongemerkt wordt het sociale en solidaire erfgoed van Nederland verkwanseld, en de PvdA doet daaraan mee.

Er moest een nieuwe partijvoorzitter komen in de PvdA. Onverwacht stelde Jan Pronk zich kandidaat, een politicus met een lange en internationale ervaring, een expert op de belangrijkste politieke terreinen die nu spelen: de globaliserende economie, de milieucrisis en het vluchtelingenprobleem. Hij wilde voorzitter worden om de ideeënarme en verzwakte PvdA te activeren. De partijtop heeft er alles aan gedaan om hem in discrediet te brengen en om via een ondoorzichtige verkiezingsprocedure een zodanige uitslag te krijgen, dat niet degene met de meeste stemmen, maar de tweede kandidaat partijvoorzitter werd. Ik denk dat Lilianne Ploumen een prima mens is om de partij bij elkaar te houden. Maar ik zou denken: wees blij met de inzet van

Jan Pronk! Haal hem erbij, raadpleeg hem, laat hem analyses maken, laat hem het gesjoemel aan de kaak stellen. Laat de mensen uit hun versuffing komen.

Onlangs kwam de PvdA-fractie van de Tweede kamer bijeen in de bossen van Doorn om te overleggen hoe ze de verzwakte partij konden versterken. En wat zagen ze als oplossing? Onderlinge discipline! Een paar woordvoerders mogen wat zeggen en de rest moet zich aanpassen en zijn mond houden. Wat treurig. De dood in de pot.

Het is geen wonder dat de PvdA, en meer sociaal-democratische partijen in Europa, in crisis zijn. Ze willen wel de macht, maar ze weten niet welke kant ze op moeten. Ik denk dat de sociaal-democratie, net zoals zij dat na de eerste industriële revolutie heeft gedaan, ook nu, tijdens de tweede industriële revolutie, weerwerk moet bieden tegen de neoliberale economie met haar verplaatsing van arbeid, haar onverantwoorde geldspeculatie, haar onderdrukking en minachting jegens werknemers en haar bevoordeling van managers, de brute fusies en vernietiging van bedrijven.

Er is een schreeuwend gebrek aan denkkraft. Onze nieuwsvoorziening en ons onderwijs verslechteren door de toenemende invloed van de commercie. Op het gebied van internationale economie, wetenschap en communicatie gaan de ontwikkelingen razendsnel - maar het politieke denken erover staat vrijwel stil. Volgens mij moet je als linkse politieke partij hard aan het werk om de onderliggende krachten van onze tijd te analyseren. Dat je, gegeven de Nederlandse en internationale krachtsverhoudingen, in je handelen pragmatisch moet zijn en compromissen moet sluiten, kun je uitleggen. Maar het denken moet radicaal, scherpzinnig en vrij zijn.

Als je als linkse politieke beweging open en nieuwsgierig, en tegelijk met een scherpe historische blik, naar de werkelijkheid kijkt - misschien kun je dan mensen weer in beweging brengen.

uit: Roodkoper, 12e jaargang, nummer 4 - november 2007